

تحلیل محتوای مقالات با رویکرد اقتصاد در برونادهای علمی علوم پزشکی

آرام تیرگر^{۱*} و زهرا آقالری^۲

۱. دانشیار بهداشت حرفه ای، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
 ۲. کارشناس مهندسی بهداشت محیط، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران
- * نویسنده مسئول: آرام تیرگر، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، پژوهشکده سلامت، دانشگاه علوم پزشکی بابل، بابل، ایران a.tirgar@mubabol.ac.ir

تاریخ پذیرش: تیر ۱۳۹۴

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۱۳۹۴

نحوه استناد به این مقاله:

Tirgar A and Aghalari Z. A Content Analysis of Economic in Scientific Outputs of Medical Sciences. Community Health 2015; 2(4): 223-27.

چکیده

زمینه و هدف: با توجه به نقش ویژه عوامل اقتصادی اجتماعی بر سلامت، بدیهی است بخشی از وظیفه مجلات علوم پزشکی پرداختن به چنین موضوعاتی است. لذا پژوهش حاضر با هدف تعیین میزان پرداختن به موضوعات اقتصادی اجتماعی به طور خاص اقتصاد مقاومتی در میان مجلات علوم پزشکی کشور انجام پذیرفت.

روش و مواد: این مطالعه مقطعی، برای یک دوره دو ساله روی کلیه مقالات فارسی منتشره در مجلات دانشگاه های علوم پزشکی کشور تا انتهای سال ۱۳۹۲ انجام پذیرفت. عناوین، چکیده و کلیدواژه کلیه مقالات از حیث به کارگیری واژه هایی مانند اقتصاد، اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی مورد جستجو قرار گرفتند. به منظور استخراج داده ها از فرم جمع آوری ویژه ای متناسب با اهداف پژوهش و جهت پردازش داده ها از شاخص های آمار توصیفی استفاده شد.

یافته ها: بررسی ۱۳۱۰۱ مقاله در ۱۲۵ نشریه وابسته به ۴۷ دانشگاه علوم پزشکی نشان داد که ۲۷ (۲/۰٪) مقاله از کل مقالات، در ارتباط با اقتصاد منتشر گردید که البته هیچیک در مورد اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی نبود. بیش از سه چهارم مقالات (۹۶٪) برگرفته از یک پژوهش اصیل بودند. همچنین، بیش از نیمی از پژوهش ها (۵۱/۸ درصد) توسط پرسشنامه یا مصاحبه انجام پذیرفتند.

نتیجه گیری: با توجه به تأثیر زیاد عوامل اقتصادی اجتماعی بر سلامت، ضرورت توجه بیشتر اساتید و دانشجویان به پژوهش های گسترده تر در این زمینه احساس می شود.

واژگان کلیدی: تحلیل محتوا، اقتصاد، مقالات پزشکی، مجلات پزشکی، دانشگاه های علوم پزشکی

مقدمه

بیانی دیگر، وقوع بیماری ها و ناتوانی بیشتر، مرگ زودرس و امید به زندگی پایین تر در طبقات پایین اقتصادی اجتماعی را می توان نشانی از نقش بسیار مهم و تعیین کننده این عوامل بر سلامت انسان ها بر شمرد (۲). با توجه به مطالب فوق به نظر می رسد بهره گیری از الگوی اقتصادی مناسب همچون «اقتصاد مقاومتی» با اثرات مثبت و مفیدی در بخش بهداشت و درمان همراه خواهد بود. به گونه ای که با به کارگیری الگوی اقتصاد

عوامل اقتصاد اجتماعی از مهم ترین عوامل برونی مؤثر بر سلامت انسان ها شناخته می شوند به طوری که بر اساس برآوردها، حدود ۵۰٪ از سلامت مردم به عوامل اقتصادی اجتماعی مانند شغل و میزان درآمد، فقر، سواد و وضعیت مسکن وابسته است. این وضعیت در حالی است که سهم نظام سلامت حدود ۲۵٪، خصوصیات ژنتیکی ۱۵٪ و محیط زیست تقریباً ۱۰٪ برآورد شده است (۱). یا در

همچون اقتصاد مقاومتی پرداخت. لذا هدف از انجام پژوهش حاضر، تعیین جایگاه اقتصاد در برون‌دادهای علمی حوزه علوم پزشکی و تحلیل محتوای مقالات مرتبط با اقتصاد، به عنوان یکی از مؤلفه‌های اجتماعی مؤثر بر سلامت در نشریات فارسی زبان دانشگاه‌های علوم پزشکی بوده است.

روش و مواد

این مطالعه به صورت مقطعی و برای دوره‌ای به مدت دو سال (طی سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲) در میان کلیه مجلات دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور به اجرا درآمد. اطلاعات مورد نظر با مراجعه به سایت هر یک از مجلات دانشگاه‌های علوم پزشکی و با استفاده از شیوه متداول در حوزه علم سنجی (یکی از رایج‌ترین روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی و کمی‌سازی توسعه آن) (۸-۷) از طریق بررسی عنوان مقاله‌ها و در صورت لزوم چکیده و کلمات کلیدی آنها از حیث پرداختن به موضوع اقتصاد، اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی (به عنوان یکی از مؤلفه‌های اجتماعی مؤثر بر سلامت) مورد ارزیابی و جمع‌آوری قرار گرفتند. پس از یافتن مقالاتی با موضوع یا کلیدواژه‌ی اقتصاد، با استفاده از روش تحلیل محتوا، اطلاعات مورد نیاز از قبیل گرایش موضوعی، نوع مطالعه، روش بررسی، ابزار جمع‌آوری اطلاعات و جامعه مورد مطالعه، جمع‌آوری گردید.

یافته‌ها

در این پژوهش با مراجعه به سایت ۴۷ دانشگاه علوم پزشکی بیش از سیزده هزار مقاله (۱۳۱۰۱ مقاله) طی سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۹۱ در قالب ۱۲۵ عنوان نشریه علمی پژوهشی و ۱۲۸۶ دوره انتشار، مورد بررسی قرار گرفت. از میان کلیه مقالات مورد بررسی، ۲۷ مقاله در ارتباط با موضوع اقتصاد تشخیص داده شد که از این تعداد، در هیچ مقاله‌ای به موضوع اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی پرداخته نشده بود. تحلیل محتوای ۲۷ مقاله‌ای که با عنوان اقتصاد منتشر شده بودند نشان داد که بیشترین تعداد مقالات (۱۵ مقاله) به موضوع اثرگذاری عوامل اقتصادی در بروز بیماری‌ها اختصاص یافته بودند. همچنین ۲۶ مقاله از این تعداد، مقالات اصیل پژوهشی و ۱۱ مقاله از نظر روش مطالعه به صورت

مقاومتی می‌توان شاهد کاستن یا حذف مشکلات اقتصادی از طریق تأکید بر توانمندی‌های داخلی، حذف وابستگی‌های خارجی، مدیریت مصرف و استفاده بهینه از امکانات و فرصت‌های موجود بود. اقداماتی که در مجموع آنها را می‌توان از الزامات اقتصادی خوداتکا و بدون وابستگی به دیگر کشورها دانست (۳). یکی از الزامات حیاتی در راستای اجرای این سیاست تشریک مساعی همگان است. یعنی هر کس در هر موقعیتی باید سهم خود را در قبال این مسیر به بهترین شکل ایفا کند و بدیهی است تحت شرایط فعلی، عذری از کسی برای کوتاهی و انفعال پذیرفته نیست (۴). در این مسیر هر یک از بخش‌های مختلف کشور وظایفی بر عهده دارند که در این بین نقش دانشگاه‌ها به خصوص دانشگاه‌های علوم پزشکی به عنوان حافظان جان انسان‌ها و همچنین پرچمداران اصلی تحقق سیاست‌های اقتصاد مقاومتی انکارناپذیر است.

تجربه نشان داده است که عموماً استراتژی‌های دانشگاهی وارد سازمان‌های تصمیم‌گیر و سپس وارد نهادهای اجرایی می‌شوند. یعنی بهترین مکان برای پرداختن و تئوریزه کردن ایده‌ها دانشگاه‌ها هستند (۵). در این راستا ضرورت دارد دانشگاه‌های علوم پزشکی به طور خاص در بخش بهداشت و درمان با اجرایی نمودن طرح تشکیل کمیسیون‌های اقتصاد مقاومتی در دو سطح اساتید و دانشجویان و همچنین مدیران بیمارستان‌ها و مراکز بهداشتی درمانی به بحث و گفتگو پیرامون این موضوع پرداخته و اقدامات و برنامه‌های پیش‌بینی شده جهت تحقق اقتصاد مقاومتی را پیگیری نمایند. از آنجا که مجلات دانشگاهی به عنوان اصلی‌ترین ابزار ارائه نتایج پژوهش‌ها و مطالعات علمی، از نقش مؤثری در معرفی آخرین یافته‌های پژوهش‌ها و پیشرفت‌های صورت گرفته و ارائه راهکارهای احتمالی و روشن کردن زوایای تخصصی برخوردار هستند (۶)، و از سویی دانشجویان، اساتید، دانشمندان و پژوهشگران متعهد غالب نظریات خود را از طریق همین مجلات دانشگاهی بیان می‌کنند، بنابراین از طریق پایش محتوای منتشره در آنها می‌توان به ارزیابی وضعیت موجود از جمله وضعیت پرداختن به موضوعات اقتصادی اجتماعی

جدول ۱: توزیع فراوانی ویژگی های مقالات با محتوی یا کلید واژه اقتصاد در مجلات علوم پزشکی کشور طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۹۲

تعداد	سطح	متغیر
۱۵	عوامل اقتصادی مؤثر بر بیماری ها	موضوع
۶	عوامل اقتصادی مؤثر بر سلامت	
۶	هزینه یابی در بخش بهداشت و درمان	
۹	بیماران	سوژه پژوهش
۱۱	افراد عادی	
۵	بیمارستان ها	
۲	اسناد و مدارک	
۲۰	توصیفی	روش مطالعه
۷	تحلیلی	
۲۶	اصیل و پژوهشی	نوع مطالعه
۱	مروری	
۱۴	پرسشنامه و مصاحبه	ابزار پژوهش
۲	توصیف مدل آماری	
۶	چک لیست	
۲	پرسشنامه و توصیف مدل آماری	
۱	چک لیست و توصیف مدل آماری	
۱	پرسشنامه و معاینه	
۱	پرسشنامه و نمونه گیری	
۱۵	اقتصاد مهم ترین عامل مؤثر بر سلامت و بروز بیماری ها در جامعه است.	تحلیل نتیجه مطالعات
۴	استفاده بهینه از ظرفیت های بخش های بهداشتی درمانی از ضرورت ها است.	
۴	ایجاد شیوه های جدید جهت کاهش هزینه های نظام بهداشت و درمان ضروری است.	
۲	استفاده بهینه از ظرفیت ها و مدیریت مناسب، علاوه بر کاهش هزینه ها موجب ارتقاء کیفیت خدمات می شود.	
۲	ارتقاء کیفیت خدمات در ارتباط مستقیم با وضعیت اقتصادی مردم است.	

مقاله حاضر به چگونگی توزیع موضوعی مقالات، جامعه مورد مطالعه و ابزار مورد استفاده در حیطه اقتصاد به عنوان یکی از عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت پرداخته شده است.

یافته های این پژوهش نشان داد که از ۱۳۱۰۱ مقاله مورد بررسی، تنها ۲۷ مقاله در ارتباط با موضوع اقتصاد بوده و در عنوان، چکیده یا کلیدواژه های آنها به واژه اقتصاد اشاره شده است. این در حالی است که انتشار اطلاعات مربوط به عوامل اقتصادی و هزینه ها در قالب مقالات پژوهشی از ارزش بسیاری برخوردار بوده و می تواند به مدیران دانشگاه های علوم پزشکی، مدیران بیمارستان ها و سیاستگذاران در جهت تصمیم گیری

مقطعی انجام شده بودند. اطلاعات بیشتر در این خصوص در جدول یک ارائه شده است.

بحث

یکی از راهکارهای غیر قابل انکار در راستای مقابله با چالش های اقتصادی در حوزه سلامت، انجام پژوهش های اقتصادی بویژه پژوهش های گسترده، مستمر و کاربردی خواهد بود. حال آنکه مطالعه حاضر از نتایجی متفاوت و در یک نمای کلی از محدودیت تعداد پژوهش ها، و در عین حال مقطعی و توصیفی بودن سهم اعظم آنها حکایت دارد. بدیهی است تحلیل محتوای مقالات در حوزه ی اقتصاد در بخش بهداشت و درمان می تواند بسیاری از مشکلات موجود را برطرف نماید. از این رو در

عوامل مؤثر بر سلامت هستند (۲). بر اساس تحلیل محتوای مقالات مرتبط با اقتصاد مشخص شد که در بیش از سه چهارم موارد (۹۶٪) مقالات برگرفته از یک پژوهش اصیل بودند. همچنین در مورد ابزار مورد استفاده جهت جمع آوری اطلاعات، بیش از نیمی از پژوهش ها (۵۱/۸٪) توسط پرسشنامه و مصاحبه انجام پذیرفتند.

نتیجه گیری

با توجه به اینکه تحلیل محتوای نتایج مقالات مرتبط با اقتصاد نشان داد که اقتصاد مؤثرترین عامل مؤثر بر برخورداری از سلامت و یا بروز بیماری است، لذا اساتید و دانشجویان دانشگاه های علوم پزشکی نیز باید آن گونه که شایسته است در این حوزه فعالیت نموده و با اتخاذ تدابیر متنوع به نوبه خود در پی رفع مشکلات موجود و در پی آن افزایش کیفیت خدمات نظام سلامت و بهبود سلامت افراد جامعه بکوشند.

آگاهانه تر در عملیات اجرایی و سرمایه گذاری های زیربنایی کمک کند (۹-۱۰). در تأیید چنین ادعایی می توان به مطالعه سهرابی و همکاران تحت عنوان تعیین اولویت های پژوهشی مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی در سال ۱۳۸۹ اشاره کرد که در آن عوامل اجتماعی و اقتصادی از حیثه های اولویت دار نظام سلامت بیان شدند (۱۱).

پژوهش حاضر نشان داد که بیشترین تعداد مقالات یافت شده در زمینه اقتصاد (جدول یک) در ارتباط با عوامل اقتصادی مؤثر بر بیماری ها بود و تحلیل نتایج گرفته شده از مطالعات نیز نشان داد بیشترین نتایج بیانگر آن بود که اقتصاد مهم ترین عامل مؤثر بر سلامت و بروز بیماری ها در جامعه است. نتایج مطالعه طالبی و همکاران نیز نشان داد از دیدگاه زنان مبتلا به تالاسمی عوامل اقتصادی همچون مخارج سلامت از جمله اولین

REFERENCES

1. Kazemiyani M, Javadi-Nasab H. Socio-economic Determinants of Health Expenditure for Low-income Households in the Informal Sector. *Journal of Kerman University of Medical Sciences*, 2014; 21(2): 151-161. (Full Text in Persian)
2. Talebi A, Vaezi K. Social Determinants of Health from the Perspective of Women with Thalassaemia: A Qualitative Study. *Community Health* 2015; 1(2):111-19. (Full Text in Persian)
3. Tirgar A, Aghalari Z, Rabiei S M. The importance of social issues in medical sciences education. *Biannual J of Med Edu; Education development center, Babol Univ of Med Sci*, 3(1); Autumn & Winter 2014-2015. (Full Text in Persian)
4. Amirhoseini Kh. Resistive economy. *Journal of Economics and Insurance*. 2013; 39. (Full Text in Persian)
5. Tirgar A, Aghalari Z, Nouri L. A research on resistive economy among university staff. *Maaref*. 2013; 22: 38-39. (Full Text in Persian)
6. Osareh F, farajpahlou A, siamaki S. Knowledge and Information Science Research in Iran: A content analysis. *CJS*. 2014; 1 (2): 7-13. (Full Text in Persian)
7. Tirgar A, Aghalari Z. Tendency to religious issues in scientific outputs of medical sciences. *Islam and Health Journal* 2014; 1(3): 35-40. (Full Text in Persian)
8. Tirgar A, Habibzadeh Y, YadollahPour MH. Using Quran and Nahj olbalagheh in Scientific outputs of medical sciences. *Islam and Health Journal* 2014; 1(2): 22-26. (Full Text in Persian)
9. Shojaei M, Kazemnejad A, Zayeri F, Vahedi M. Estimating the economic costs of functional gastrointestinal tract disease using regression two-part parameters model. *RJMS*. 2013; 20 (106): 76-85. (Full Text in Persian)
10. Ghaffari S, Mohamadzadeh A, Akbari S, Salem Safi P, Yousefi M. Costing in hospital services: economists and accountants' approaches. *jhossp*. 2013; 11(4): 75-84. (Full Text in Persian)
11. Sohrabi MR, Tahmoreszadeh S, Mohamadi F, Kolahi AA. Research Priority Setting for Social Determinants of Health Research Center of Shahid Beheshti University of Medical Sciences in 2013. *Community Health* 2014; 1(1): 32-44. (Full Text in Persian)

Original Article

A Content Analysis of Economic in Scientific Outputs of Medical Sciences

Aram Tirgar^{1*}, Zahra Aghalari²

1. Associate professor of Occupational Health, Social Determinants of Health Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran
2. Environmental Health Engineer, Student Research Committee, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

*Corresponding Author: Aram Tirgar; Social Determinants of Health Research Center, Health Research Institute, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

Email: a.tirgar@mubabol.ac.ir

How to cite this article:

Tirgar A and Aghalari Z. A Content Analysis of Economic in Scientific Outputs of Medical Sciences. Community Health 2015; 2(4): 223-27.

Abstract

Background and Objective: According to the special role of socioeconomic factors on health, the medical sciences journals should pay attention to such important issues. The aim of this study was to assess the published articles regarding resistive economy through medical journals.

Materials and Methods: This cross-sectional study was conducted among all Persian Medical Sciences Journals during the two years up to 2013. Titles, abstracts and keywords of all articles were reviewed in terms of words such as economy, Islamic economy and resistive economy. The data were collected by means of a tailor-made data collection sheet and analyzed using descriptive statistics indexes.

Results: The outcome extracted from 13101 articles from 125 journals published by 47 Medical Universities (during 2012-2013) showed that mentioned words were used in 27 (0.2%) articles, although none of the articles were about Islamic economy and resistive economy. More than three-quarters of the articles (96%) were derived from original research. Also, more than half of the researches (51.8%) were performed by questionnaire or interview.

Conclusion: According to the important role of socioeconomic factors on health, more attention should be given and further studies are necessary to be done by faculty members and university students.

Keywords: Content analysis, Economy, Medical articles, Medical journals, Medical Sciences University